

DÜŞÜNCE YORUM

Pazar Konuşması

Geçmiş'ten

Sèvres'de Osmanlı devletinin cenaze töreni hazırlanmıştır. Damat Ferit Paşa, Maarif Nazırı Rıza Tevfik ve öteki delegeler musalla taşı önünde, elleri önlerine bağlı, konferans başkanı Clemenceau'nun nutkunu dinlemeye hazır. Paylaşılmışız. Hemen hemen Anadolu'da bir Beylik kalmışız. Clemenceau demişti ki:

«— Türk milletinin değerleri yanında, başka unsurları idare edebilmek yeterliği göremiyorum. Tecrübeler pek uzun bir zaman içinde o kadar çok tekrarlanmıştır ki sonucu üzerinde artık hiç bir şüpheye düşülemez. Tarihte bir çok Türk başarıları, bir çok da Türk felâketleri vardır. Başarıları bir takım yabancı kavimlerin Türk egemenliği altına alınmasından, felâketleri ise bu kavimlerin o egemenlikten yakalarını kurtarmalarından ibaret. Ne Avrupa, ne Asya, ne de Afrika'da hiç bir zaman, Türk egemenliği altına giren bir memleketin maddi refahı ve medenî seviyesi düşmediği görülmemiştir. Sonra bir memleket üzerinden Türk egemenliği kalkınca o memleketin maddi refahı ve medenî seviyesi yükselmediğini gösterir hiç bir misâl de yoktur. Türk savaşta kazandığını barışta feyizlendirecek yeterliği gösterememiştir.»

Damat Ferit bile antlaşma şartlarını o kadar ağır bulur ve imzalamak cesaretini gösteremez, gidip bir defa padişaha, nazırlara ve Ayan meclisi üyelerine danışalım. der. Nitekim Vahidüddin'in vezirler ve paşalardan kurulu Şûrâ-yı saltanat'ı bir çekimsere karşı oy birliği ile bu antlaşmanın imzalanmasından başka çare olmadığına karar vermişti.

Her ne ise, folklor tipi şifirlerini o kadar sevdiğimiz, duyuşlarında o kadar bizden Rıza Tevfik imzalamakta niçin geçtikimize kızarak şunları söylemişti:

— Clemenceau bizi bir iyi haşladı. İler tutar yerimizi bırakmadı. Yerden göğe hakkı vardı ya koca adamın! Fakat bizimkiler meram anıyacak takımdan mı? Elimize verilen sulh muahedesini hemen oracıkta imza edip işin içinden çıkacağımız yerde bir şey yapmadan dönüyoruz. Neymiş? Bir defa padişah'a arz etmek lâzımınış. Yahut da nazırlar meclisinde görüşülmesi gerekirmiş. Bu da yetmiyormuş gibi, sadırazam paşa, Allah selâmet versin. Ayan Meclisinin reyini almağa mecburuz, demesin mi? Clemenceau'yu da heni de hafakanlar boğuyordu.

Tabii Clemenceau'ya ve Rıza Tevfik'e kızdınız. Hep böyledir. Bu duruma niçin ve nasıl geldiğimizi, getirenlerin kimler olduğunu düşünmek istemeyiz. Bu da başka!

Size birkaç ad sıralayacağım, yeni kuşaktan eski devri bilmeyenler için kısa bir açıklama da ekliyecek... Vellid Ebüzziya, gerici

denecek kadar muhafazakâr, koyu denen milliyetçi, İnkıvay-ı Milliye röportajlarını veren Tasfir-i Efkâr gazetesinin, işgal idaresine de kafa tuttuğu için Malta'ya sürülen sahibi... Yunus Nadi İttihatçıların desteklerinden biri, ve Mustafa Kemal'in arkasından Ankara'ya giderek «Yeniğün» gazetesini çıkaran ve şimdiki

6 — Candarma ve polis işleri bir Amerikan umumi müfettişine ve onun seçeceği memurlara bırakılacaktır.

7 — Türkiye'nin her vilâyetinde görevi yerli idarede reform yapmak olan bir Amerikan müfettişi ile ona bağlı uzmanlar bulunacaktır.

8 — Bu şekildeki yerli idare her vilâyetin özel olarak ve

dasından başka kurtuluş yolu görmemişlerdi.

Millet ise darmadığını. Her bölgede oranın Türk olduğunu isbat etmek için Cemiyetler kurulmuştu. Fakat aralarında hiç bir bağ yoktu. Halifesi, padişahı, vezirleri başlıca milliyetçi gazetelerin başında bulunanlar teslim olmaktan başka çıkar yol göstermiyorlardı.

Büyük Kahraman işte öyle günlerde halk yığınlarına ve aydınlara ışık tutmuştur. Ve Batı ile dövüşüp yurdunu kurtardıktan sonra, gerçek kurtuluşun yolu batı medeniyet toplumları arasına katılmak olduğunu, Clemenceau kadar acı ve sert dille anlatmış, devrimlerini bu yönde yapmıştır. Onun yolundan şaşmamak gerek. Kendi partisi bile onun yolu dışında yol aramak gaffeti içinde.. Bugün sola sapan aydınlar da aynı 1918 gaffeti içinde!

...

Biraz da eğlenmeniz için size bazı derlemeler:

Tanrı kadını erkeği ehlileş-tirmek için yarattı.

Bernard Shaw pek çirkin bir kadını dansa çağırınca, kadın şaşırır:

— Benimle mi dans etmek istiyorsunuz?

— Madam, bir hayır cemiyetli toplantısı değil mi bu?

Başarı insanları değiştirmez, maskelerini düşürür.

Kadın bir koca buluncaya kadar geleceğinden kaygılıdır. Erkek ise bir kadın bulduktan sonra geleceğinden kaygıya düşer.

Birbirlerini üç hafta inceleyip tanıyıya çalışmak, üç ay sevişmek, üç yıl kavga etmek, otuz yıl birbirlerine katlanmak... Ve sonra sıra çocuklara gelir.

Germaine de Staël'in sözü: «Erkek olmadığım için mesudum. Çünkü erkek olsaydım bir kadın almak zorunda kalacaktım.»

Hemingway'in sözü: «Bir yazarın namusu kadın bıkırına benzer: Bir kere elden gitti mi, geçmiş ola!»

NATO'dan birinin sözü: «De Gaulle'e muhalefet edin, sizden nefret eder. İtaat edin, sizli küçümser. Kafa tutmazsanız, bu defa da var mısınız, yok musunuz, haberi olmaz.»

Bir istatistik: «Amerika'da uçakla gitmek araba ile gitmekten altıbuçuk defa daha az tehlikeli. Merdivenden düşüp ölenler uçaktan düşüp ölenlerden daha çok. Bir pilotun hayat sigortası primi bir muhasebecinininkinden fazla değil. 1959 da 85.000 uçuş saatinde bir kaza, 1965 de 800.000 uçuş saatinde! 1965 de taşınan uçak yolcusu 180.000.000.»

Falih Refik Atay

«Cumhuriyet» in kurucusu... Halide Edip ön safta milliyetçi bir Türk kadını, kafasının dikine giden bir savaşçı... Necmettin Sadak Türkcü, Ziya Gökalp'ın Üniversitede doçenti.. İnönü'nün dış bakanlığına kadar çıkan ve benim «Akşam» gazetesinde ortağım.. Ahmet Emin'i bilirsiniz...

Bu imzalar üstünde bir belge Ankara'da Tarih Araştırmaları Kurumunca yayınlanmıştır. Metin Türkiye'de kayıplara karıştığı için Amerika dış bakanlığı arşivlerinden çıkarılmıştır. Tarih 5 Aralık 1918. 19 Mayıs'tan dört buçuk ay önce. Wilsoncular Birliği adına Amerika Birleşik Devletleri' başkanı Woodrow Wilson'a verilmiş bir dilekçe. Dilekçeyi imzalayanlar, Türkiye'deki dinler ve ırklar meselesinin çözülmesi için Amerikan yardımını istemekte, Türk vatanseverlerinin ve aydınlarının tarih geleneklerinden ve ırklar arası anlaşmazlıklardan dolayı kendileri tarafından kabul edilecek her hangi bir sistemin müstebitliğe soysuzlaşacağı kanısına vardıkları bildirilmektedir. Bu sebeple kendi milletlerinin, belirlirli bir zaman için, devlet işlerini bilen yabancı bir idarenin yönetimi altına sokulmaya ihtiyacı olduğu inancındadırlar. Diledikleri, gelişmemiş ve geri kalmış bir milleti, belli bir zaman için, eğitmektir. Belge bu önsözden sonra şartlara geçiyor:

«1 — Padişahın hükümranlığı ve Türkiye için meşruteli bir hükümet şekli korunacaktır.

2 — Bütün seçimlerde nisbi temsil usulü azınlıkların haklarını temin edecektir.

3 — Bütün Osmanlı uyrukları, en alttan en üste kadar, hükümet memurluklarına alınacaktır.

4 — Finans, Ekonomi, Tarım, Endüstri, Bayındırlık, Eğitim Bakanlıklarının her birine uzman yardımcılarını ile birlikte bir Amerikan baş müsteşarı getirilecek, bu müsteşarlardan kurulu Amerikan komisyonu yeni esaslara göre gereken reformları yapacak, yeni metodlar getirecek, sosyal refah ve öğretimle ilgili bütün çalışmaları düzenleyecek ve tamamıyla idare edecektir.

5 — Adliye reformu için Amerikan baş müsteşarının uygun göreceği memleket ve milletlerden seçilecek uzmanlardan bir heyet kurulacaktır.

en iyi yolda gelişmesi için Amerikan yardımı ile yürütülecektir.

9 — Amerika yönetimi en az on beş en çok yirmi beş yıl sürecek. Amerika'dan yönetilmesi istenen Türkiye'nin sınırları barış konferansında tesbit edilecektir.»

Viyana kapılarına kadar giden koca Osmanlı İmparatorluğu son aydınlar, hem de milliyetçi aydınlar kuşağının son sözü bu idi. Clemenceau'nun söylediklerinden hemen hemen farksız! Ne kadar umutsuzluğa düştüğümüze bakın!

Paris'te Osmanlı devletini ortadan kaldırmak isteyenlerin, gerekce olarak, bu belgeyi yabancı dillere çevirmekten başka katlanacakları zahmet yoktu.

Sınırlarımızı bile, bizi medeniyetlerinden saymıyanların keyiflerine bırakıyorduk. Ordumuz için tek bir sözümüz yoktu.

1918 Aralığında bütün ekonomi, bütün iç ve dış ticaret, bakkallığa kadar çarşı esnafı, kadrolarında bir tek Türk bulunmayan banka ve imtiyazlı şirketler, hepsi hristiyan, yahudi veya ecnebi idi. Su, ışık, gaz, her türlü ulaştırma, telefon, rıhtımlar ve limanlar, fenerler, hepsi yabancıların elinde ve Türk halk yığınları medrese eğitimi altında, vicdan ve kafa karanlığı içinde idi. Uyanmalarına ihtimal yoktu. Sivil ve batılı eğitim pek küçük bir azınlıkca benimsenmişti. Hristiyan ve liberal Amerika şüphesiz ermenilerin yurtlarına dönmesine engel olmayacaktı. Türkler hristiyanlardan farklı davranmasa bile, onun idaresi altındaki bir Türkiye'nin 1919 + 25 = 1934 deki durumu göz önüne getirir misiniz?

Türkiye Türklerinin bugünkü Bulgaristan, veya Yunanistan yahut Yugoslavya Türk ve müslümanlarından ne farkı kalacaktı?

Kimseyi kınamak için değil. Mustafa Kemal'in o tarihten önce Adana'da:

— Hayır...

dıye haykırdığı ve Anadolu'da yığın dayatışı için hazırlığa başladığı günlerde Türk aydınlarının iç çöküşünü anlatmak için bu belgeyi hatırlattım. Bilindiği üzere o tarihten daha sonra da hayli müddet İsmet Bey (İnönü) ve Refet Bey (Bele) de Amerikan man-

